

Position paper

Adviesrapport commissie Van Rijn zet toekomstbestendig hoger onderwijs onder druk

*Aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) hechten wij grote waarde aan de maatschappelijke impact van ons onderwijs en onderzoek. Wij zijn een universiteit waar persoonlijke vorming en maatschappelijke betrokkenheid centraal staan. De VU is een brede universiteit die evenveel waarde hecht aan al haar disciplines en meerwaarde ziet in een gelijkwaardige samenwerking tussen die disciplines. Het adviesrapport van de commissie Van Rijn is een eerste stap richting een beter bekostigingssysteem en daar zitten goede punten in: een groter deel van de Rijkssubsidie wordt vast en minder wordt variabel; er wordt daarnaast meer geld direct vanuit de 1^e geldstroom verdeeld onder de universiteiten. **Echter, het integrale advies – zoals Van Rijn benadrukt heeft om over te nemen – zet het toekomstbestendig hoger onderwijs onder druk. Brede universiteiten zullen in een ondoenlijke spagaat terechtkomen – waarin elke keuze leidt tot systematische teruggang. De VU bepleit:***

- 1) een interdisciplinaire blik op de wetenschap, vanuit het eigenstandig belang van elke discipline*
- 2) de historische ongelijkheden tussen universiteiten niet verder te vergroten*
- 3) het uitstellen van impactvolle besluiten tot het voorgestelde bekostigingsonderzoek wordt uitgevoerd.*

1) Behoud een interdisciplinaire blik op de wetenschap, vanuit het eigenstandig belang van elke discipline

- Hoewel binnen het hoger onderwijs steeds meer aan multidisciplinair onderzoek wordt gedaan, gaat het advies uit van een **monodisciplinaire blik op de wetenschap**. De VU juicht extra financiering voor bètatechniek zeker toe, maar niet als dit ten koste gaat van andere disciplines; dit is slechts een verschuiving van de knelpunten.
- Multidisciplinariteit is een kernwaarde van onze brede campusuniversiteit (met een groot bètadomein en ~7000 studenten) omdat we juist met multidisciplinair onderzoek en onderwijs maatschappelijk relevante vraagstukken kunnen adresseren. Opvolging van het advies van de commissie Van Rijn binnen een brede universiteit als de VU **vergroot de reeds bestaande kloof** tussen alfa- en gammadisciplines enerzijds en de bètadisciplines anderzijds, zowel t.a.v. de mogelijkheden op het gebied van onderzoek, als ook op het gebied van onderwijs. Een gebrek aan “level playing field” bemoeilijkt de zo gewenste samenwerking om wetenschap en maatschappij vooruit te brengen. Ook de samenwerking die wij aan het opbouwen zijn met de Universiteit Twente beoogt maatschappelijke problemen te adresseren en wordt bemoeilijkt wanneer een “level playing field” ontbreekt.
- Voor de **arbeidsmarkt** is de keuze van Van Rijn ook niet volgens elk onderzoek een juiste. Ook naar afgestudeerden in disciplines die te maken hebben met bijvoorbeeld data en AI, econometrie, geneeskunde, tandheelkunde en combi-disciplines is meer vraag dan aanbod.

2) Vergroot de (historische) ongelijkheden tussen universiteiten niet verder

- De commissie lijkt in de voorgestelde wijze van uitvoering van het advies een **methodische fout** te maken die haaks staat op de doelstelling van de commissie om een betere balans aan te brengen tussen de variabele en vaste bekostiging. Eerder is gesuggereerd dat de commissie ook ging adviseren over de historische ongelijkheden tussen universiteiten in de vorm van de vaste voeten. De VU constateert nu dat de wijze van overheveling van variabel naar vast **een averechts effect** heeft, want door de gebruikte methode wordt de scheefheid tussen universiteiten met lage en hoge vaste voeten juist verscherpt. De overgehevelde middelen belanden namelijk bij universiteiten met reeds een hoge vaste voet ten koste van universiteiten met een relatief lage vaste voet. Deze laatste zien hun variabele bekostiging krimpen en worden daarvoor niet (voldoende) gecompenseerd via de aanpassing van hun vaste voet. *Dit staat los van de verschuiving van middelen naar bètatechniek en switchers.* Universiteiten met een lage vaste voet

lijken onevenredig gekort te worden. We spreken overigens over “lijken te worden” omdat data en methoden, ondanks verzoeken daartoe, niet worden vrijgegeven.

- o De methodische fout kunnen wij verduidelijken op basis van het volgende fictieve rekenvoorbeeld:

Er zijn twee universiteiten: A en B. Het totale budget voor de twee universiteiten is €200, ieder krijgt de helft. Gemiddeld wordt dit voor 50% vast en voor 50% variabel aan de universiteiten toebedeeld. Echter de universiteiten verschillen: universiteit A heeft €80 vast en €20 variabel en bij universiteit B is dat precies andersom.

De overheid wil graag meer vast en minder variabel en besluit om €40 van variabel naar vast over te hevelen. De gemiddelde verdeling vast vs. variabel verandert dus van 50/50 naar 70/30. Hoe pakt dit uit voor universiteiten A en B?

Het totale vaste budget is voortaan €140, het totale variabele budget €60
 Universiteit A krijgt nu 80% van €140 en 20% van €60= 112 + 12 = €124
 Universiteit B krijgt nu 20% van €140 en 80% van €60= 28+48= €76

NB: in de praktijk hebben juist de technische universiteiten een hoge vaste voet. In dit rekenvoorbeeld vallen zij daarmee onder de categorie 'A'.

- o Het effect van de voorstellen om de toegankelijkheid van het wetenschappelijk onderwijs te borgen (maatregelen inzake externe switch) gaat volledig verloren door de herverdelingseffecten die het gevolg zijn van de voorgestelde modelwijzigingen. Per saldo komen hiervoor geen extra middelen beschikbaar en wij zijn daar als VU teleurgesteld over, omdat wij ons sterk willen blijven maken voor deze toegankelijkheid.

3) Stel impactvolle besluiten uit tot het voorgestelde bekostigingsonderzoek wordt uitgevoerd

- o Voor veruit de meeste universiteiten leiden onverkorte uitvoering van de adviezen tot **grote interne herverdelingen** die gepaard gaan met negatieve gevolgen als ontslagen, meer tijdelijke contracten en een verhoging van de werkdrukbeleving.
- o Een inschatting is dat we in 2020 en 2021 circa 50 mensen moeten ‘overhevelen’ en in 2022 zelfs ca 140. Dit leidt tot grote en kostbare **reorganisaties** terwijl we dat dan doen voor de korte termijn in afwachting van een bekostigingsonderzoek om beter inzicht te krijgen in de werkelijke kosten. Omdat we geen inzage krijgen in onderliggende data is dit slechts een inschatting.
- o De VU vindt aanstaande interne verschuivingen met grote effecten, afwachtende een bekostigingsonderzoek, een uiterst onverantwoorde en voorbarige keuze die geënt is op kortermijn ambities. **De VU zal dan ook de door OC&W beoogde herverdeling in 2020 niet doorvoeren** bij de interne verdeling van middelen over faculteiten. Voor de latere jaren tot aan het jaar waarin het bekostigingsonderzoek de basis vormt, weten we nog niet hoe we uit de spagaat komen. Het is een duivels dilemma.

Effecten herverdeling Rijksbijdrage voor de VU

	2020	2021	2022 e.v.
Netto effect FTE WP alfa/gamma	-20	-23	-54
Netto-effect FTE WP medisch	-25	-28	-67
Totaal krimp FTE WP alfa/gamma en medisch	-45	-51	-121
Netto effect FTE WP bèta/techniek	45	51	110